

FATİH ÜNİVERSİTESİ YAYINLARI'NDAN ÇIKAN İKİ DİVAN NEŞRİ

I. **Okuyucu, Cihan (2004) Ereğlili Tûrâbî Divanı, İstanbul: Fatih Üniv. Yayınları**

Sadık YAZAR*

*Bu şi'r-i âbdârı bilmeyen bigâneyi anma
Dem-â-dem bahr-ı nazma âşinâmuzdan haber virgil*

“Tezkirelerde isimleri mevcut divan şairlerinin klasik edebiyatımızın bütününi temsil ettiklerini söylemek zordur. Zira tezkirelere girme şansını bulamamış birçok şair, mecmua taramaları sayesinde tespit edilmektedir.” Sunuş yazısına bu cümle ile başlayan yazar, şiirlerini neşrettiği Riyâzî ve Tûrâbî'nin de bu sınıfa dahil olduklarını söylemektedir.

Çalışmasını iki ana bölümden oluşturan **Okuyucu**, “İnceleme” bölümün(I. Bölüm)de hazırladığı divan ve şairi ile ilgili farklı açılardan incelemelerde bulunurken ikinci bölümde de Tûrâbî Divanı'nın metnini vermektedir. Kitaba konu olan bir diğer şair Riyâzî'nin şiirleri de ek olarak kitabın sonuna alınmıştır.

Yazma eserler ve özellikleri üzerinde söz sahibi olan **Okuyucu**, çalışmasının ilk bölümünde, bu alandaki bilgisini kullanarak Tûrâbî ve Riyâzî'nin şiirlerini de içeren mecmuanın tavsifini yaptıktan sonra mecmua sahibi hakkında bazı bilgiler verir. Fevâid kayıtlarına da değinen yazar, bu kayıtlarda genel olarak Arapça dualar, alındı-verildi listeleri, adresler, beyitler vb. bilgilerin olduğunu söyleyip bu bilgilerden bazı örnekler verir.

Tezkireler, klasik edebiyatımızın şair kadrosunu tam olarak gösteremedikleri gibi; şairlerin oluşturdukları divanlar da onların bütün şiirlerini aksettirmeyebilirler. Zira birtakım sebepler (şiirlerini bir divanda toplayamama, beğenmediği şiirlerini sonradan oluşturduğu divanına almama vb.) den ötürü bazı şairlerin, bütün şiirlerini divanlarına almadıkları olmuştur. Birçok şairin şiirlerini içinde barındırması bakımından çok önemli bir değere sahip şiir mecmuaları, bu noktada devreye girerler. **Okuyucu**, yararlandığı mecmuada geçen şairlerin isimlerini ve mecmuada yer aldıkları sayfaları vererek araştırmacılara bir yol açmaktadır.

Klasik edebiyat çalışmalarının zorluklarından biri de ele alınan şair hakkındaki bilgi azlığı veya yokluğudur. Biyografik kaynaklarda haklarında bilgi bulunmayan bu şairlerin hayatlarıyla ilgili yegane kaynaklar –varsa- eserleridir. **Okuyucu**'nun araştırdığı Tûrâbî de bu kabilden bir şairdir. Eldeki şiirlerden hareketle Tûrâbî'nin oğlu olduğuna karar verdiği Riyâzî'yi tanıttıktan sonra Tûrâbî'ye geçer. Bu bölümde, kaynaklarda geçen diğer Tûrâbîler hakkında da bilgiler veren yazar; araştırdığı şairin kimliğini, tarihî ve coğrafi verileri kullanarak diğer Tûrâbîlerden ayırmaya çalışır.

Okuyucu; şiirlerinden hareketle Tûrâbî'nin adı memleketi, yaşı ve ailesi hakkında bilgiler verdikten sonra şairin edebî şahsiyetine geçer ve onu **nazım tekniğine hakim orta dereceli bir şair** olarak niteler. Tûrâbî'nin iyi bir tarih düşürücü olduğu söylendikten sonra şairin devrini tenkid eden bir gazeli üzerinde durulur. “Tesirler” alt başlığında Tûrâbî'nin etkilendiği şairlerden bahseden **Okuyucu**, daha sonra şairin dili ve üslubu hakkında bilgiler verir. Yazarın verdiği

* Fatih Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Araştırma Görevlisi. syazar@fatih.edu.tr

bilgilere göre, şairin divanında 46 gazel, 15 musammat, 213 tarih ve kıt'a-nazm-müfred türlerinde 23 parça mevcuttur. "Tarihlerin Dökümü" başlığı altında, tarih düşürülen olaylar ve bunların hazırlanan kitaptaki sayfalarını veren **Okuyucu** çalışmasının ilk bölümünü bitirir.

Çalışmasının ikinci bölümünde, Tûrâbî'nin şiirlerini nazım biçimlerine göre **I. Gazeller II. Musammatlar III. Tarihler IV. Kıt'a-Nazm-Müfred** diye sıralayan yazar, her şiirin sol köşesinde mecmuada yer aldığı sayfayı da kaydetmiştir. Düşürülen dipnotlarla da vezin ve anlamla ilgili açıklamalar yapmıştır. Tûrâbî'nin şiirlerinden sonra ek olarak Riyâzî'nin şiirleri verilmiş ve çalışmanın sonunda da yararlanılan kaynaklar verilmiştir.

Tûrâbî'nin şiirleri hakkında, dikkatimizi çeken birkaç hususu burada vermek istiyorum. **Okuyucu**'nun söylediği gibi Tûrâbî, yazdığı 213 tarihle iyi bir tarih düşürücü olduğunu göstermiştir. **Okuyucu**'nun şairin tarihleri hakkında, "tarihî veri olarak kullanılabilir" nitelemesi bittecrübe sabit olmuştur. Nitekim Tûrâbî divanında, araştırdığımız bir şair hakkında -hiç beklemediğimiz bir şekilde- iki tarihle karşılaşmamız, yazarın tespitini desteklemesi bakımından önemlidir.

Tûrâbî'nin gazelleri genel olarak klasik konuları işlerken ihtiyarlıkla ilgili bir gazeli, şairin iç dünyasını yansıtması bakımından önemlidir. Yine yazarın hazırladığı divandaki 15. gazel de, gerek padişaha gerek vezirlere gerekse topluma yöneltilen tenkidler bakımından dikkat çeken bir şiirdir. **Her taraf fitne olup emn ü emânet gitdi/Pâdişâhum gözün aç yohsa vilâyet gitdi** dizelerinin tekrarıyla oluşturulan 1. müseddesde de şairin bizzat padişaha seslenerek devrin vahim durumunu tasvir edip birtakım tavsiyelerde bulunduğu görülmüştür.

Sonuç olarak; Cihan **Okuyucu**'nun hazırladığı bu eser, öncelikle bilinmeyen bir şairin ilim âlemine kazandırılması ve özellikle inceleme bölümünde yer alan ders niteliğindeki bilgiler (yazmaların özellikleri, sadece eserinden hareketle bir şairin hayatı hakkında bilgiler vermek vb.) bakımından, okunup istifade edilmesi gereken bir kitaptır. Kitabın bundan sonraki baskısında; bu çalışmada yer alan şiirlerin -yazarın "Gazel Bahçesi" adlı kitabında olduğu gibi- günümüz Türkçesine aktarılıp metnin tıpkıbasımının verilmesi, bu çalışmayı daha faydalı hale getirecek düşüncesindeyim. İlim âlemine yaptığı bu katkıdan dolayı Cihan **Okuyucu**'ya teşekkür ederken klasik Türk edebiyatı sahasındaki neşirlerin çok az olduğu bir dönemde, yaptığı bu neşir/lerden ötürü Fatih Üniversitesi'ne de teşekkür etmemiz gerekir düşüncesindeyim.